

Szóbeli vizsga

Időtartam: 10 perc

Felkészülési idő: 20 perc

Pontozás:

- kiejtés: 3 pont
- fordítás: 5 pont
- nyelvtani kérdések: 10 pont
- szavak: 10 pont
- közmanodások: 10 pont
- kultúrtörténet: 12 pont

összesen: 50 pont

A vizsga minősítése:

5: 85-100%

4: 75-84%

3: 60-74%

2: 50-59%

1: 0-49%

1. De deis Romanorum

Veteres Romani multos deos colebant. Iuppiter, Saturni filius, rex paterque deorum et hominum erat. Regina deorum, Iuno, feminas protegebat. Iovis filia, dea Minerva, artes multas inveniebat. Neptunus, Iovis frater, deus marium omnium, aquas regebat. Diana frater, formosus Apollo, futura praedicebat, poetis vatibusque gratus erat, morbos malaque omnia a hominibus arcebatur.

de + abl. = -ról, -ről

deus, -i m = isten

Romanus 3 = római

vetus, veteris = régi, öreg

multus 3 = sok

colo 3, colui, cultum = tisztel, művel

filius, -i m = valakinek a fia

rex, regis m = király

pater, patris m = apa

homo, hominis m = ember

regina, -ae f = királynő

femina, -ae f = nő, asszony

protego 3, -texi, -tectum = védelmez, oltalmaz

filia, -ae f = valakinek a lánya

dea, -ae f = istennő

ars, artis f = művészzet, mesterség

invenio 4, -veni, -ventum = feltalál

frater, fratris m = fiútestvér, fiévér

mare, maris n = tenger

omnis 2 = minden, összes

aqua, -ae f = víz

rego 3, rexi, rectum = irányít

formosus 3 = szép

futurum, -i n = jövő

praedico 3, -dixi, -dictum = megjósol

poeta, -ae m = költő

vates, vatis m = jós

gratus 3 = kedves

morbus, -i m = betegség

malum, -i n = baj, szerencsétlenség

a, ab + abl. = -tól, -től

arceo 2, arcui = távol tart

A városnak és a világnak. - Urbi et orbi. (a pápa ünnepi áldása)

Rend a lelke mindennek. - Ordo est anima rerum.

Hannibál a kapuk előtt. - Hannibal ante portas. (Cicero)

A kocka el van vetve. - Alea iacta est. (Caesar)

A sas nem kapcod legyek után. - Aquila non captat muscas.

• Görög és római istenek

2. De divinatione

Ad oraculum Delphicum longe lateque clarum ex toto orbe terrarum homines veniebant et Pythiam interrogabant. Pythia vocem ambiguam regis filiis, Tarquinii dedit: „Matri qui dederit princeps oscula, victor erit.” Brutus voces recte intellexit et dixit: ”Matri Terrae dabo oscula!” Postea Tarquinium Superbum regno expellit eritque primus consul Romanus.

de + abl. = -ról, -ről	rex, regis m = király
divinatio, -onis f = jóslás	filius, -i m = valakinek a fia
ad + acc. = -hoz, -hez, -höz	(Tarquinii, -orum m = Tarquiniusok)
oraculum, -i n = jósda	do 1, dedi, datum = ad
(Delphicus 3 = delphoi)	mater, matris f = anya
longus 3 = hosszú	qui, quae, quod = aki, ami
(longe = messze)	princeps, principis = első
latus 3 = széles	osculum –i n = csók
clarus 3 = híres	victor, -oris m = győztes
e, ex + abl. = -ból, -ből, -ról, -ről	rectus 3 = helyes, egyenes
totus 3 = egész	intellego 3, -lexi, -lectum = megért
orbis, -is m = kerekség	dico 3, dixi, dictum = mond
terra, -ae f = föld	postea = azután
homo, hominis m = ember	regnum, -i n = királyság, uralom
venio 4, veni, ventum = jön	expello 3, -puli, -pulsum = elkerget, elűz
interrogo 1, -avi, -atum = megkérdez	primus 3 = első
vox, vocis f = hang, szó	consul, consulis m = consul
(ambiguus 3 = kétértelmű)	Romanus 3 = római

Ki mint vet, úgy arat. - Ut sementem feceris, ita metes. (Cicero)

A pénznek nincs szaga. - Pecunia non olet. (Titus császár)

Ma nekem, holnap neked. - Hodie mihi, cras tibi.

Gyorsabban, magasabban, erősebben. - Citius, altius, fortius. (az olimpia jelmondata)

A szerelem minden legyőz. - Omnia vincit amor. (Vergilius)

• A római vallás

3. Triumphus

Senatus et magistratus victorem imperatorem exercitus in campo Martio salutabant, imperatori exercituique triumphum concedebant. Imperator cum filiis parvis in curru triumphali stabat, super caput eius coronam auream servus tenebat. Sonitus tubarum cornuumque urbem complebat. Imperator, qui post pompam in Capitolio diis sacra fecit, magno in honore apud Romanos habebatur.

triumphus, -i m = diadalmenet

senatus, -us m = szenátus

magistratus, -us m = hivatalnok

victor, -oris m = győztes

imperator, -oris m = fővezér

exercitus, -us m = hadsereg

in + abl. = -ban, -ben, -on, -en, -ön

campus, -i m = mező

saluto 1, -avi, -atum = köszönt, üdvözöl

concedo 3, -cessi, -cessum = engedélyez

cum + abl. = -val, -vel

filius, -i m = fia valakinek

parvus 3 = kicsi

currus, -us m = szekér, kocsi

(triumphalis 2 = diadal-)

sto 1, steti, status = áll

super + acc. = fölé, fölött

caput, capit is n = fej

is, ea, id = ō, az

corona, -ae f = koszorú

aureus 3 = arany

servus, -i m = rabszolga

teneo 2, tenui, tentum = tart

sonitus, -us m = hang

tuba, -ae f = trombita

cornu, -us n = szarv, kürt

urbs, urbis f = város

compleo 2, -evi, -etum = megtölt, betölt

qui, quae, quod = aki, ami

post + acc. = után

pompa, -ae f = felvonulás

deus, -i m = isten

sacra facio 3, feci, factum = áldoz

magnus 3 = nagy

honor, -oris m = tisztelet

apud + acc. = -nál, -nél

Romanus 3 = római

habeo 2, -ui, -itum = van valamije

A nép hangja az isten hangja. - Vox populi, vox dei.

Ismétlés a tudás anyja. - Repetitio est mater studiorum.

Farkasra bízni a bárányt. Kecskére bízni a káposztát. - Lupo ovem committere.

Oszd meg és uralkodj! - Divide et impera!

Hallgassuk meg a másik felet is! - Audiatur et altera pars. (Seneca)

• A római köztársaság

4. Ovidius: Pax

Iam stabant acies ferro mortique paratae,
iam lituus pugnae signa daturus erat:
cum raptae veniunt inter patresque virosque
inque sinu natos, pignora cara tenent.
Tela viris animique cadunt gladiisque remotis,
dant saceri generis, accipiuntque manus.

pax, pacis f = béke

iam = már

sto 1, steti, status = áll

acies, -ei f = csatasor

ferrum, -i n = vas, fegyver

mors, mortis f = halál

paro 1, -avi, -atum = készít

paratus 3 = kész

(lituus, -i m = kürt)

pugna, -ae f = csata

signum, -i n = jel

do 1, dedi, datum = ad

cum = akkor, amikor

rapio 3, rapui, raptum = elrabol

venio 4, veni, ventum = jön

inter + acc. = közé, között

pater, patris m = apa

vir, -i m = férfi, férj

in + abl. = -ban, -ben

sinus, -us m = öl, öböl

natus, -i m = fiú, gyerek

(pignus, -oris n = gyermek)

carus 3 = drága, kedves

teneo 2, tenui, tentum = tart

telum, -i n = dárda

animus, -i m = lélek, bátorság

cado 3, cecidi, casurus = leesik, lehanyatlik

gladius, -i m = kard

removeo 2, -movi, -motum = visszahelyez, letesz

(sacer, -i m = após)

(gener, -i m = vő)

accipio 3, -cepi, -ceptum = elfogad, kap

manus, -us f = kéz

A szó elszáll, az írás megmarad. - Verba volant, scripta manent.

Göröngös az út a csillagokig. - Per aspera ad astra.

Borban az igazság. - In vino veritas. (Plinius)

Bátraké a szerencse. - Fortes Fortuna adiuvat. (Terentius)

Te is fiam, Brutus?! - Et tu, mi fili, Brute?! (Caesar)

- Romulus (születése, Róma alapítása, a szabin nők elrablása, halála)

5. Phaedrus: De vulpe et uva

Fame coacta vulpes alta in vinea
uvam appetebat summis saliens viribus.
Quam tangere ut non potuit, discedens ait:
„nondum matura est; nolo acerbam sumere”.
Qui, facere quae non possunt, verbis elevant,
ascribere hoc debebunt exemplum sibi.

de + abl. = -ról, -ről
vulpes, vulpis f = róka
uva, -ae f = szőlő
fames, famis f = éhség
cogo 3, coegi, coactum = kényszerít
altus 3 = magas
in + abl. = -ban, -ben
(vinea, -ae f = szőlőlugas)
appeto 3, -ivi, -itum = megkíván
summus 3 = legfőbb, legnagyobb
salio 4, salui = ugrik
vis f = erő
qui, quae, quod = aki, ami
tango 3, tetigi, tactum = megérint, elér
possum, posse, potui = tud, képes

discedo 3, -cessi, -cessum = elmegy
ait = mond, szól
(nondum = még nem)
maturus 3 = érett
nolo, nolle, nolui = nem akar
acerbus 3 = savanyú
sumo 3, sumpsi, sumptum = leszed
facio 3, feci, factum = tesz, csinál
verbum, -i n = szó
(elevo 1, -avi, -atum = kisebbít)
(ascribo 3, ascripsi, ascriptum = magára vesz)
hic, haec, hoc = ez
debeo 2, debui, debitum = kell
exemplum, -i n = példa
sibi = magára

A királyok bora, a borok királya. - Vinum regum, rex vinorum. (tokaji bor felirata)

Amit szabad Jupiternek, nem szabad a kisökörnek. - Quod licet Iovi, non licet bovi.

Fiatáság - bolondság. - Iuventus - ventus.

A jó ügy diadalmaskodik. - Bona causa triumphat.

Kétszer ad, ki gyorsan ad. - Bis dat, qui cito dat. (Seneca)

6. Phaedrus: Rana rupta et bos

Inops, potentem dum vult imitari, perit.
In prato quondam rana conspexit bovem
et tacta invidia tantae magnitudinis
rugosam inflavit pellem. Tum natos suos
interrogavit, an bove esset latior.
Illi negarunt.

rana, -ae f = béka

rumpo 3, rupi, ruptum = széttép; pass: szétpukkad
bos, bovis mf = ökör, tehén

(inops, inopis = gyenge)

potens, -entis = erős, hatalmas

dum = amikor, amíg

volo, velle, volui = akar

(imitor 1, imitatus sum = utánoz)

pereo 4, -ivi, -itum = elpusztul

in + abl. = -ban, -ben, -on, -en, -ön

pratum, -i n = rét, mező

quondam = egyszer, egykor

conspicio 3, -spexi, -spectum = meglát, megpillant

tango 3, tetigi, tactum = megérint

invidia, -ae f = irigység

tantus 3 = oly nagy, akkora, annyi
magnitudo, -inis f = nagyság

(rugosus 3 = ráncos)

inflo 1, -avi, -atum = felfúj

pellis, pellis f = bőr

tum = akkor

natus, -i m = fiú, kölyök, poronty

suus 3 = saját, övé

interrogo 1, -avi, -atum = megkérdez

an = vajon

latus 3 = széles

ille, illa, illud = ō, az

nego 1, -avi, -atum = tagad, nemet mond

Győz az igazság. - Veritas vincit.

Kéz kezet mos. - Manus manum lavat. (Petronius)

Mindenki a maga szerencséjének a kovácsa. - Faber est sua quisque fortunae. (Bacon)

Gondolkodom, tehát vagyok. - Cogito, ergo sum. (Descartes)

Üdvöz légy császár, a halálba indulók köszöntenek. - Ave Caesar, morituri te salutant!

7. Ovidius: Daedalus et Icarus 1.

Cum puer audaci coepit gaudere volatu
deseruitque ducem caelique cupidine tractus
altius egit iter: rapidi vicinia solis
mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.
Tabuerant cerae: nudos quatit ille lacertos
remigioque carens non illas percipit auras.

cum = akkor, amikor
puer, -i m = fiú
audax, audacis = vakmerő
coepi, coepisse = elkezd
gaudeo 2, gavisus sum = örül
volatus, -us m = repülés
desero 3, -serui, -sertum = elhagy
dux, ducis m = vezér, vezető
caelum, -i n = ég
cupido, cupidinis f = vágy, kívánság
traho 3, traxi, tractum = húz, vonz
altus 3 = magas, mély
ago 3, egi, actum = üz, hajt, tesz
iter, itineris n = út
(rapidus 3 = rohanó, perzelő)
(vicinia, -ae f = szomszédság, közelség)

sol, solis m = nap
mollio 4, -ivi, -itum = meglágyít, megpuhít
odoratus 3 = illatos
penna, -ae f = toll
(vinculum, -i n = bilincs, kötelék)
cera, -ae f = viasz
(tabesco 3, tabui = megolvad, elolvad)
nudus 3 = csupasz, meztelek
(quatio 3, quassi, quassum = ráz, verdes)
ille, illa, illud = ō, az
lacertus, -i m = kar
(remigium, -i n = szárny)
careo 2, carui, cariturus = nélküöz, hiján van
ullus 3 = valamely
percipio 3, -cepi, -ceptum = felfog
aura, -ae f = levegő

Jöttem, láttam, gyöztem. - Veni, vidi, vici. (Caesar)

Fegyverek közt hallgatnak a múzsák. - Inter arma silent Musae. (Cicero)

Tévedni emberi dolog. - Errare humanum est. (Seneca)

Istennel a hazáért és a szabadságért. - Cum Deo pro patria et libertate. (II. Rákóczi Ferenc)

Itt és most. - Hic et nunc.

8. Ovidius: Daedalus et Icarus 2.

At pater infelix, nec iam pater, "Icare", dixit,
"Icare", dixit "ubi es?" "qua te regione requiram?"
"Icare" dicebat: pennas adspexit in undis
devovitque suas artes corpusque sepulcro
condidit, et tellus a nomine dicta sepulti.

at = de	in + abl. = -ban, -ben
pater, patris m = apa	unda, -ae f = hullám
infelix, infelicitis = szerencsétlen	(devoveo 2, -voxi, -votum = elátkoz)
nec = és nem, sem	suus 3 = saját
iam = már	ars, artis f = művészet, mesterség
dico 3, dixi, dictum = mond	corpus, corporis n = test, holttest
ubi = hol	sepulcrum, -i n = sír
sum, esse, fui = van	condo 3, -did, -ditum = elrejt
(qui, quae, quod = miféle)	(tellus, telluris f = föld)
regio, regionis f = vidék, táj	a, ab + abl. = -tól, -től
(requiro 3, requisivi, requisitum = keres, kutat)	nomen, nominis n = név
penna, -ae f = toll	sepelio 4, sepelivi, sepultum = eltemet
adspicio 3, -spexi, -spectum = meglát, megpillant	

Jaj a legyőzötteknek. - Vae victis!

Nevedben a végzeted. - Nomen est omen. (Plautus)

Hűséggel és bátorsággal - Fidelitate et fortitudine. (Batthyány család jelmondata)

A történelem az élet tanító mestere. - Historia est magistra vitae. (Cicero)

A hajnal a múzsák barátja. - Aurora Musis amica.

• Ovidius költészete

9. Catullus: Vivamus mea Lesbia 1.

Vivamus, mea Lesbia, atque amemus,
rumoresque senum severiorum
omnes unius aestimemus assis!
Soles occidere et redire possunt:
nobis cum semel occidit brevis lux,
nox est perpetua una dormienda.

vivo 3, vixi, victurus = él
meus 3 = enyém
atque = és
amo 1, -avi, -atum = szeret
(rumor, rumoris m = pletyka, fecsegés)
senex, senis = öreg
severus 3 = szigorú
omnis 2 = minden, összes
unus 3 = egy
(aestimo 1, -avi, -atum = becsül, értékel)
(as, assis m = as (római pénz))
sol, solis m = nap

(occido 3, -cidi, -casum = lenyugszik)
redeo 4, -ivi, -itum = visszatér, felkel
possum, posse, potui = tud, képes
nobis = nekünk
cum = amikor
semel = egyszer
brevis 2 = rövid
lux, lucis f = fény
nox, noctis f = éjszaka
perpetuus 3 = örök
dormio 4, dormivi, dormitum = alszik

Ha hallgattál volna, bőlcs maradtál volna. - Si tacuisses, philosophus mansisses.

Imádkozz és dolgozz. - Ora et labora! (Szent Benedek)

Amíg élek, remélek. - Dum spiro, spero.

Használd ki a napot! Élj a mának! - Carpe diem! (Horatius)

Tojástól az almáig. Elejtől a végéig. - Ab ovo usque ad mala. (Horatius)

10. Catullus: Vivamus mea Lesbia 2.

Da mi basia mille, deinde centum,
dein mille altera, dein secunda centum,
deinde usque altera mille, deinde centum.

Dein, cum milia multa fecerimus,
conturbabimus illa, ne sciamus,
aut ne quis malus invidere possit,
cum tantum sciat esse basiorum.

do 1, dedi, datum = ad

mi: mihi = nekem

(basium, -i n = csók)

mille, milia = ezer

dein, deinde = azután

centum = száz

alter, altera, alterum = másik

secundus 3 = második

usque = folyton

cum = amikor, miután

multus 3 = sok

facio 3, feci, factum = tesz, csinál

(conturbo 1, -avi, -atum = összezávar)

ille, illa, illud = ō, az

ne = nehogy, hogy ne

scio 4, scivi, scitum = tud, ismer

aut = vagy

(quis: aliquis, aliquid = valaki, valami)

malus 3 = rossz, gonosz

invideo 2, -vidi, -visum = irigyel, megirigyel

possum, posse, potui = tud, képes

tantus 3 = annyi, akkora

Így műlik el a világ dicsősége. - Sic transit gloria mundi.

Nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk. - Non scholae, sed vitae discimus.

Ép testben ép lélek. - Mens sana in corpore sano. (Juvenalis)

Lassan járj, tovább érsz. - Festina lente! (Suetonius)

Íme, az ember. - Ecce homo. (Pilatus)